

Punk rock de Simon Stephens.
Anxietatea și violența
în universul adolescentin contemporan²⁹²

Conf. univ. dr. HORGHIDAN Radu-Andrei
Prof. univ. dr. ANTOFI Simona
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *The inner universe of the modern man is subjected in the age of globalization to a vast series of pressures that trigger anti-social and self-destructive actions and behaviours . Simon Stephens, born on February 6th 1971 is a british contemporary playwright that tries to unveil the subtle yet devastating pressures that torment the individual in the age of globalization. „Punk rock” by S. Stephens is a theatre play, written in 2009 which follows the story of a teenager group in Stockport, a small town in the UK, several months before the final exams. One of the main subjects of the play which constantly hangs above it’s characters is „death”. The imminent and invisible threat, the constant fear of dying or life lived without a meaning are matters that weigh heavily upon these young students. Death breaches into their universe through as many channels as possible: the school, the media, the internet and because Stephens’s characters are highly intelligent they look at life through nihilist points of view. The unexpected ending of the play is the moment of the mass shooting. One of the characters, William Carlisle brings a gun to school and shoots three of he’s school colleagues and the tries to commit suicide. In „Punk Rock” Sthepehns creates world in wich danger puts constant pressure on the fragile teenager psyche and tries to force the audience to find out on its own the root of the problem.*

Keywords: *adolescence, anxiety, violence, fragility, death.*

²⁹² **Acknowledgement:** „This work is supported by the project *ANTREPRENORDOC*, in the framework of Human Resources Development Operational Programme 2014-2020, financed from the European Social Fund under the contract number 36355/23.05.2019 HRD OP /380/6/13 – SMIS Code: 123847.”/ „Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului *Exceleța academică și valori antreprenoriale - sistem de burse pentru asigurarea oportunităților de formare și dezvoltare a competențelor antreprenoriale ale doctoranzilor și postdoctoranzilor (ANTREPRENORDOC)*, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman, 2014-2020, Contract nr. 36355/23.05.2019 POCU/380/6/13 - Cod SMIS: 123847.”

Simon Stephens, născut pe 6 februarie 1971, este un dramaturg englez contemporan montat în Anglia, în mare parte din Europa, în special în Germania și în Statele Unite ale Americii. Prima sa piesă de teatru, *Bring me sunshine*, a fost prezentată la festivalul de teatru din Edinburh în 1997, iar primul premiu important l-a câștigă în 2001, cu piesa *Port* (*Pearson award for best new play*), care a avut premiera la „Royal exchange”. Simon Stephens este mai bine cunoscut pentru adaptarea făcută după romanul *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time*, de Mark Haddon, pentru care, în 2015, a primit premiul Tony pentru cea mai bună piesă de teatru. Textul a fost montat în toată lumea (West-End, Broadway, Australia, Mexic etc.), iar în România a fost montat la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova, de către regizorul Bobi Pricop, în anul 2016.

Piesele lui Stephens se îndepărtează de un teatru pretențios sau elitist atât prin subiect și personaje, cât și prin limbaj. Autorul caută să se aplece asupra problemelor omului obișnuit pe care de multe ori îl portretizează ca fiind capabil de acte de violență extremă sau de bunătate și tandrețe neașteptată.

În ceea ce privește sensul pe îl atribuie muncii sale artistice, Simon Stephens încearcă să se îndepărteze de ideea de „entertainment” în teatru, așa cum declară într-un interviu pentru „The economist”: „But when I’m conceiving a play, I think about what I’m trying to do to my audience, not what I’m saying or what spaces I’m imagining my plays in. And because as an audience member I’ve always enjoyed plays that have frightened or challenged or troubled or unnerved or terrified me, that’s my favourite type of play, rather than one that has entertained me or flattered me.”²⁹³

Printre temele principale, care se regăsesc în dramaturgia lui Stephens, se află: singurătatea, depresia, crima ca acțiune inconștientă, pierderea unui copil sau a unei rude apropiate, pornografia, violența și păcatul – toate, mărci ale societății actuale. De altfel, publicația *New York Times* îl descrie pe Stephens ca fiind un foarte bun observator și cunoscător al psihicului omului modern: „One of the most quietly original British playwrights working today, has the gift (or

²⁹³ *Why he writes*, „The Economist”, apr 2014 – text disponibil la adresa <https://www.economist.com/prospero/2014/04/04/why-he-writes>. Trad. noastră - *Atunci când gândesc o piesă, mă gândesc la ce aș vrea să produc în public, nu la ce spun sau în ce spații mi-aș dori să se joace piesa. Și, deoarece ca spectator mi-au plăcut întotdeauna piesele care m-au speriat, provocat, mi-au creat probleme sau care m-au înfiorat, genul ăsta de piese au devenit favoritele mele în locul celor care pur și simplu vor să te distreze.*

curse) of perceiving human unhappiness with an almost clinical verisimilitude, unclouded by sentimentality or sensationalism.”²⁹⁴

Punk Rock, de Simon Stephens, este o piesă scrisă în anul 2009, care urmărește povestea unui grup de adolescenți din Stockport, un oraș mic din Anglia, cu câteva luni înainte de examenul final. Întregul scenariu se bazează pe interacțiunea celor șase personaje într-un mediu educațional cu pretenții foarte ridicate. Pe parcursul piesei, facem cunoștință cu o serie de tipologii de personaje pe care le regăsim aproape în fiecare liceu: elevul agresiv, fata populară, eleva silitoare, băiatul retras, tocilarul, ciudatul grupului sau băiatul retras. Totuși, dramaturgul nu construiește nici pe departe personaje simple, unidimensionale și previzibile, ci reușește să construiască un univers teatral dinamic, instabil, încărcat de conflicte interioare și exterioare, surprinzând astfel spiritul adolescentin sălbatic, haotic, distructiv și auto-distructiv.

Universul din *Punk Rock* este populat de personaje complexe, conflictuale, ale căror acțiuni se contrazic adeseori, oameni capabili de dragoste și tandrețe, dar în același timp de cruzime și sadism. Cititorul și spectatorii nu știu la ce să se aștepte, în desfășurarea acestei piese, pentru că nici personajele nu se așteaptă să comită acțiunile pe care se vor dovedi capabile să le facă.

Criticul Ben Brantley conturează generic identitatea pe care Stephens o atribuie personajelor sale în 2014 în articolul „*Don't let these uniforms fool you*” afirmând „Something is seriously wrong with the characters in “Punk Rock,” Simon Stephens’s tender, ferocious and frightening ... They wear their nerves dangerously close to the skin, and their moods swing unhinged. They think of themselves as the best and the worst of all possible beings. And almost all the time, they hurt, in both the active and passive senses of the word”.

Una dintre temele principale ale textului, care afectează constant personajele, este moartea. Pericolul invizibil și iminent, teama constantă de moarte sau viața irosită fără sens sunt presiuni care apasă greu pe umerii unor tineri de șaisprezece-șaptesărezece ani. Moartea intră în viața acestor tineri prin toate canalele de comunicare la care sunt expuși: școală, media, internet, literatură și, se pare că datorită unui nivel intelectual ridicat de care dau dovadă, tinerii lui Stephens adoptă asumate filozofii de viață nihiliste și pesimiste precum cele ale lui Nietzsche sau Schopenhauer. „Ființele umane sunt jalnice. Tot ce face o ființă umană se termină pînă la urmă urât. Tot ce au făcut vreodată ființele

²⁹⁴ Ben Brantley, *Don't Let Those Neat Uniforms Fool You*, „The New York Times”, nov. 2017, text disponibil la adresa - <https://www.nytimes.com/2014/11/18/theater/punk-rock-by-simon-stephens-at-the-lucille-lortel.html> Trad. noastră - *Unul dintre cei mai originali dramaturgi britanici contemporani, care are darul (sau blestemul) de a percepe nefericirea umană cu o verosimilitudine aproape clinică, fără să se lase parazitat de sentimentalism sau sensationalism.*

umane stă pe ceva monstruos. Nimic nu durează. Noi sigur nu. Am fi putut face ceva cu adevărat nemaipomenit, dar nu. Suntem aici de o sută de mii de ani. O să dispărem în următorii două sute.”²⁹⁵

Acest moment profetic cu implicații apocaliptice indică modul profund în care Stephens se conectează uman cu universul adolescenților. Visceralitatea monologului despre sfârșitul lumii îmbinată cu o filozofie bine definită în raport cu umanitatea și societatea aparent civilizată, dezvălie o condiție sufletească extrem de fragilă și de vulnerabilă a personajelor ce populează universul lui Stephens.

Finalul neașteptat al piesei este momentul masacrului. Unul dintre adolescenți, William Carlisle, aduce un pistol la școală și împușcă mortal trei colegi, după care are o tentativă de sinucidere. Deși surprinzător la prima vedere, finalul este foarte bine construit din punct de vedere dramaturgic. Actul extrem de violență, cu toate că șochează, își are rădăcinile în primele scene ale textului și se construiește organic și imperceptibil până în punctul culminant.

Eroul și antagonistul piesei este William Carlisle, un băiat aparent obișnuit din toate punctele de vedere, elev la o școală obișnuită, iar primele scene s-ar fi putut întâmpla în orice liceu, oriunde în lume.

Abilitatea dramaturgică a autorului de a construi în *Punk Rock* momente viscerele și violente cu implicații profunde este evidentă prin capacitatea lui de a contrabalansa forța acestora, evitând discursul teoretic și tezist prin construcția unor situații și dialoguri ce stau sub imperiul banalității. Majoritatea dialogurilor și situațiilor propuse de dramaturg sunt legate de evenimente care sunt aparent lipsite de relevanță. Ben Brantley vorbește despre acest subiect în articolul *Don't Let Those Neat Uniforms Fool You*: „He grounds his subjects in a calm, almost photorealist sense of the everyday, reminding us that extreme behavior is often only a degree removed from what we think of as normal.”²⁹⁶ În cele mai multe scene problematicile personajelor sunt superficiale, simpliste, nespectaculoase. Construcția acestui plan al interacțiunilor superficiale care ține de aparențe conferă universalitate personajelor lui Stephens, dar pe măsură ce piesa se dezvoltă, banalitatea tematicilor și interacțiunilor din *Punk Rock* pare o modalitate prin care personajele încearcă să se protejeze de ei înșiși și de ceilalți.

²⁹⁵ Simon Stephens, *Punk rock*, ed. Dramatists Play Service Inc., 2005, trad. românească Bogdan Budeș.

²⁹⁶ Ben Brantley, *Don't Let Those Neat Uniforms Fool You*, „The New York Times”, nov. 2017, text disponibil la adresa - <https://www.nytimes.com/2014/11/18/theater/punk-rock-by-simon-stephens-at-the-lucille-lortel.html>

Trad. noastră – (Dramaturgul) *Își așterne subiectul într-o manieră calmă, aproape fotorealistică, care dă o senzație de obișnuit, reamintindu-ne că extremismul este de cele mai multe ori la doar un grad distanță față de ceea ce percepem a fi normal.*

Regulile acestui plan de interacțiune implică o formă de contract social stabilită organic și nesstructurat între adolescenți, reguli care ar trebui să le asigure confortul psihic și emotional prin materializarea unui cadru de interacțiune care să ofere tuturor membrilor un sentiment de siguranță. Stephens surprinde într-un mod ce denotă o înțelegere profundă a ființei umane felul în care diverși membri ai acestei comunități aleg să încalce să ignore sau să manipuleze regulile nescrise ale universului adolescentin pentru a stabili diverse raporturi de putere într-un mediu ale cărei norme sunt menite să înlăture aceste dinamici interumane. De multe ori parcursul firesc al scenelor este întrerupt de personaje care decid să acționeze, încălcând regulile din motive care nu pot fi explicate decât prin apariția spontană a unor impulsuri subconștiente. „*Bennet*” antagonistul aparent al piesei se manifestă adeseori violent în raport cu ceilalți membri ai grupului fără a avea o altă motivație decât propria satisfacție. În text, replicile și acțiunile propuse de dramaturg îl portretizează ca pe o figură instabilă, ca pe un pericol, ca pe un factor de stres pentru ceilalți. Felul în care „*Bennet*” încalcă regulile contractului social și decide cine ar trebui să fie victima propriilor lui impulsuri și dorințe declanșează în protagonistul textului același tip de dorință și o întrebare fatală legată de legitimitatea instanței decizionale.

Momentul masacrului este momentul în care „*William*” își atribuie rolul de instanță supremă.

„*William*” este un justițiar. Caracterizat de o fire sensibilă și fragilă, acest personaj resimte puternic orice act violent și orice nedreptate oricât de subtilă sau de evidentă ar fi.

„*William*” nu excelează la nici un capitol, dar, aparent, se integrează foarte bine în mediul școlar. Nu are mari probleme la liceu, nu menționează niciodată că ar avea probleme acasă, este amuzant, inteligent, primitiv. Toate acestea le aflăm din prima scenă, când William o întâmpină pe Lilly, o elevă proaspăt mutată la școala din Stockport, fată de care William se și îndrăgostește.

Pe parcursul piesei, dramaturgul dezvăluie foarte subtil profilul psihologic al unei persoane care suferă de o severă tulburare de personalitate Borderline²⁹⁷ combinată cu o tulburare de stres post-traumatic. William se

²⁹⁷ Borderline personality disorder is a mental illness marked by an ongoing pattern of varying moods, self-image, and behavior. These symptoms often result in impulsive actions and problems in relationships. People with borderline personality disorder may experience intense episodes of anger, depression, and anxiety that can last from a few hours to days. Signs and Symptoms People with borderline personality disorder may experience mood swings and display uncertainty about how they see themselves and their role in the world. As a result, their interests and values can change quickly. People with borderline personality disorder also tend to view things in extremes, such as all good or all bad. Their opinions of other people can also change quickly. An individual

dovedește a fi mincinos patologic (minte în legătură cu părinții lui, despre care spune că sunt morți, deși trăiesc), are o imagine de sine extreme de scăzută („Îmi urăsc pantofii. Îmi urăsc casa. Urăsc școala asta. Îmi urăsc părul. Eu sunt de căcat, eu. Sunt complet degeaba. Nu sunt demn nici măcar de spațiul pe care-l ocup. Nu fac nici cât hârtia pe care-mi scriu numele. N-am prieteni. N-am imaginație. N-am idei”)²⁹⁸, are episoade de agresivitate puternică în care își amenință un coleg cu moartea și a avut parte de o experiență traumatizantă în copilărie, la moartea fratelui mai mic.

Înrebarea care se naște organic în conștiința unui public și ca care Stephens ne îndeamnă să medităm este întrebarea care încearcă să scoată la lumină motivațiile și cauzalitatea unui incident de o asemenea violență. Unul din răspunsuri îl dă chiar personajul William, în ultima scenă: „A fost din cauza maică-mii? Nu. A fost din cauza lui taică-miu? Nu. A fost din cauza lui frate-miu? A fost din cauza școlii? Nu. A fost din cauza profilor? Nu. A fost din cauza lui Lilly? Nu. Din cauza muzicii pe care o ascultam? Nu. Din cauza filmelor pe care le-am văzut? Nu. Din cauza cărților pe care le-am citit? Nu. Din cauza chestiilor văzute pe internet? Nu. Am făcut-o fin'că am putut.”

Universul lui Stephens, atât de apropiat de realitate dezvăluie un gol, un vid, o zonă nereglementată a interacțiunilor interumane. În acest proces de demascare poate exista inevitabil și un îndemn la meditație și acțiune. Ar trebuie ca societatea să conștientizeze și să accepte profunzimea sensibilității și instabilității universului adolescentin? Am putea înțelege această lume ca pe un mediu în care paradigma victimă-agresor reprezintă una din legile naturale ale acestui univers? În ce fel putem ajuta la construirea și modelarea grupurilor sociale ale adolescenților pentru a-i face să valideze autoritatea în așa manieră încât sentimentul încrederii și siguranței să capete o stabilitate reală?

La finalul demonstrației noastre, menționăm faptul că, într-un interviu care a apărut în ziarul „The Scotsman”, Stephens dezvăluie viziunea care stă la baza textului *Punk Rock*, făcând referire la o cultură a fricii și la ideea de păcat, reușind astfel să dea o notă puternică de universalitate textului său și, implicit, un posibil (alt) răspuns la suita de întrebări formulate de către personajul său: „At the heart of these plays is the nature of transgression, people living in a culture of fear, trying to live with dignity and grace. What Pornography, Punk Rock and T5 share is the seductive nature of transgression. It's the fear one has when holding a baby of deliberately dropping them, when on the edge of train track of jumping in

who is seen as a friend one day may be considered an enemy or traitor the next. These shifting feelings can lead to intense and unstable relationships. Text disponibil la adresa - https://www.nimh.nih.gov/health/topics/borderline-personality-disorder/index.shtml#part_145386

²⁹⁸ Simon Stephens, *Punk rock*, ed. cit.

front of it just to see what it's like. Those possibilities are constantly there for everybody."²⁹⁹

Bibliografie:

Ben Brantley, *Don't Let Those Neat Uniforms Fool You*, „The New York Times”,

https://www.nimh.nih.gov/health/topics/borderline-personality-disorder/index.shtml#part_145386

Simon Stephens, *Punk rock*, ed. Dramatists Play Service Inc., 2005, trad. românească Bogdan Budeș.

Why he writes, „The Economist”, apr 2014 – text disponibil la adresa <https://www.economist.com/prospero/2014/04/04/why-he-writes>.

Bibliografie Consultată

Stephen Jeffreys „Playwriting”, Nick Hern Book, London, e-book.

Martin Mideke, Peter Paul Schnierer, Alex Sierz, „The Methuen Drama Guide for British Contemporary Playwrights”, Bloomsbury Methuen Drama, 2014

²⁹⁹ Stephens, Simon, *Interview: Simon Stephens playwright*, sept 2010, disponibil la adresa - <https://www.scotsman.com/lifestyle-2-15039/interview-simon-stephens-playwright-1-811347>. Trad. noastră - În centrul acestor piese se află natura păcatului, oameni care trăiesc într-o cultură a fricii și încearcă să trăiască cu grație și demnitate. Ceea ce au în comun *Pornography*, *Punk Rock* și *T5* este natura seducătoare a păcatului. Este vorba despre frica pe care cineva o are atunci care tine un copil în brațe de-l scăpa intenționat, sau când ești aproape de un tren gândul de a te arunca doar să vezi cum e. Aceste posibilități sunt acolo pentru toată lumea.